

2. Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загально-національних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ftp://91.142.175.4/nazk_files/doslidzhennya/34.pdf

3. Україна та ЄС посилять і розширять співпрацю у питаннях боротьби з корупцією, а також в енергетичній сфері [Електронний ресурс]. – 24 листопада 2016р. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/ukrayina-ta-yes-posilyat-i-rozshiryat-spiivpracyu-u-pitannyah-38820>

4. Яковлев Д.В. Політична взаємодія як комунікативний процес : медіатизація, демократизація, раціоналізація / Д.В. Яковлев. – Одеса : Астропринт, 2009. – 288 с.

Васильченко О.М.

аспірант

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОНТОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасні дослідження в сфері міжнародної безпеки все частіше ставлять питання щодо альтернативного, міждисциплінарного тлумачення низки її компонентів та проявів. Яскравим свідченням цьому є концепт онтологічної безпеки.

Розробкою та дослідженням даного поняття, зокрема в практичних аспектах, займаються такі іноземні дослідники як Ф. Беренскотер, Б. Гігерік, Ш. Кей, С. Крофт, Дж. Мітзен, Дж. Мустафа, Б. Стіл, Ф. Хансен та ін. Їх наукові здобутки відкривають основні параметри сутності онтологічної безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях, особливо їх втілення в конфліктній динаміці.

українському ж науковому дискурсі проблематика онтологічної безпеки в даний період розвинута не так широко, і пов'язана натомість більше лише з питаннями національної безпеки та ідентичності, зокрема в роботах Н. Гайворонюк, В. Мандрагелі та ін. В свою чергу, нинішній російсько-український міждержавний конфлікт та потреба його розв'язання

додатково обумовлюють інтерес в дослідженні ролі онтологічної безпеки в контексті міжнародних конфліктів.

Варто зазначити, що всіх вищезгаданих авторів поєднує спільне розуміння онтологічної безпеки як стану/сприйняття захищеності ідентичності соціального актора, а також його когнітивно узвичаєних практик. На думку Дж. Мітзен, таке тлумачення співвідноситься з потребою особистості, групи чи держави (в залежності від обраного рівня теоретизації) усвідомлювати й відчувати власну внутрішню цілісність та послідовність задля виконання своєї «агентської ролі» [7, с. 342]. Невизначеність же, анархічність чи хаотичність, що спостерігається актором в його внутрішньому або зовнішньому середовищі, відповідно спричиняє для нього онтологічні загрози. Саме тому, оскільки особливо на державному рівні агентський статус потребує відносно стабільного когнітивного середовища, держави використовують та синхронізуються з тими практиками, котрі відповідають їх уявленню про власну ідентичність та місце на світовій політичній арені.

Звернімо увагу і на те, що зазначене розуміння потребує розглядати весь спектр проблематики, пов'язаної з онтологічною безпекою, крізь призму критичного підходу до досліджень безпеки. Тобто, як стверджує Р. Кокс, першочергово вивчати саме базові процеси розвитку «соціальних сил» та їх закономірності [3, с.130] у вимірі міждержавних відносин.

Важливим же інструментарієм для цього стає теорія соціального конструктивізму, зокрема запропонований свого часу Н. Онуфом прийом дослідження соціальних норм та правил, що обумовлюють поведінку соціальних агентів починаючи від когнітивного рівня [9]. Такі норми та правила утворюються та закріплюються в практиці завдяки існуючому дискурсу в певній сфері соціальної взаємодії. І особливо, розглядаючи поведінку держав в умовах міжнародного конфлікту, в національних дискурсах, де, на думку Д. Кемпбелла, їх ідентичність та будь-які наявні для неї загрози безпосередньо залежать від того, як саме (і як часто – авт.) про них говорять [8, с. 69].

Таким чином, стисло окресливши сутність та рекомендовані підходи до розуміння онтологічної безпеки держав, охарактеризуємо її роль в міжнародних конфліктах.

Так, на переконання Ш. Кея, у вказаному контексті онтологічна безпека знаходиться в діалектичній взаємодії з «дилемою безпеки». Оскільки остання стосується проблеми можливої хибності сприйняття поведінки

іншого актора, що зрештою обумовлює прийняття виключно раціональних рішень. В той час як у випадку пошуку онтологічної безпеки, особи чи групи осіб, котрі приймають рішення, користуються в свої розрахунках багаторівневою інформацією та досвідом, особливо внутрішнім [6, с. 238]. Тобто, можна говорити що в такому випадку природно активізуються рівні індивідуальної чи колективної ідентичності, котрі й визначають власне специфічне «раціо» для тієї чи іншої реакції.

Ще цікавішою є точка зору Дж. Мітзен стосовно того, що уявлення про онтологічну безпеку можуть суперечити розумінню безпеки фізичної. Дослідниця зауважує, що часом шкідлива чи руйнівна взаємодія може бути засобом забезпечення онтологічної безпеки одного або низки акторів. А це означає те, що держави можуть бути «прив'язаними» або «залежними» від конфронтаційної поведінки або ж окремих міжнародних конфліктів [8, с. 342].

Підтвердження даної тези можемо знайти і в роботі В. Мандрагелі, де стверджується, що «...пошук онтологічної безпеки спрямований на мінімізацію значної невизначеності через накладання певного когнітивного порядку, який пов'язує всі можливі події, що загрожують інтегральній єдності суб'єкта на рівні практики» [2]. Зазначений же когнітивний порядок і є виявом ідентичності, самоусвідомлення та низки дискурсивних практик державного актора. Так Н. Гайворонюк підкреслює, що саме державна ідентичність є онтологічною основою національної безпеки й визначає соціально-психологічний клімат окремо визначеної держави [1, с. 40-41], сторони міжнародного конфлікту.

Тобто, погоджуючись з думкою Дж. Мітзен та її колег, можемо стверджувати, що міжнародний конфлікт може бути зумовлений не стільки невизначеністю («дилемою безпеки»), скільки позитивним прагненням актора забезпечити власну онтологічну безпеку.

Так Ф. Хансен в своєму дослідженні наводить подібний приклад у конфронтації Російської Федерації (РФ) із Заходом. Зокрема увага звертається на існуючий національний політичний наратив, що РФ є державою, котру «боїться Захід» та «заклятим ворогом» останнього [5, с. 12]. Тут ми також можемо згадати декларовану історичну відповідальність та стурбованість РФ безпекою сусідніх країни (рос. «ближнее зарубежье»), а також ряд інших параметрів російської національної ідентичності, що відображаються на поведінці даної держави як у внутрішньому, так і в зовнішньому політичному просторі.

Таким чином, в зазначених умовах довготривалий міжнародний конфлікт або політична конфронтація можуть слугувати цілям втілення потреб ідентичності держави. А його припинення навпаки може спричинити суттєву онтологічну загрозу [8, с. 343], котрої держава намагатиметься нейтралізувати всіма доступними засобами.

Література

1. Гайворонюк Н. В. Українська ідентичність як онтологічна основа національної безпеки (соціально-психологічний аспект) [Електронний ресурс]/ Н. В. Гайворонюк // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна. – 2012. – Вип. 2(1). – С. 38-48. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2\(1\)___7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2(1)___7) (дата звернення: 10.02.17).
2. Мандрагеля В.А. Національна безпека: пошук нових підходів [Електронний ресурс] / В.А. Мандрагеля // Філософія: конспект лекцій: Збірник праць. – Київ, 2012. – 750 с. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11675.html>. (last access: 13.02.17).
3. Cox R. Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory/ Robert W. Cox// Millennium – Journal of International Studies. – 1981. – Vol. 10. – P. 126-155.
4. Croft S. Constructing Ontological Insecurity: The Insecuritization of Britain's Muslims [Electronic resource]/ Stuart Croft// Routledge: Taylor & Francis Group. – Contemporary Security Policy. – Vol. 33, 2012. – Issue 2. – Published online 25 June 2012. – P. 219-235. – Access mode: <http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2012.693776> (last access: 10.02.17).
5. Hansen F. Russia's relations with the West: ontological security through conflict [Electronic resource]/ Flemming Splidsboel Hansen//Routledge: Taylor & Francis Group. – Contemporary Politics. – Vol. 22, 2016. – Issue 3. – Published online 25 June 2016. – 17 p. – Access mode: <http://dx.doi.org/10.1080/13569775.2016.1201314> (last access: 11.02.17).
6. Kay S. Ontological Security and Peace-Building in Northern Ireland [Electronic resource]/ Sean Kay// Routledge: Taylor & Francis Group. – Contemporary Security Policy. – Vol. 33, 2012. – Issue 2. – Published online 12 July 2012. – P. 236-263. – Access mode: <http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2012.693823> (last access: 10.02.17).

7. Mitzen J. Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma / J. Mitzen // European Journal of International Relations. – 2006. – Vol. 12(3). – P. 341-370.

8. Mustapha J. Ontological theorizations in critical security studies: making the case for a (modified) post-structuralist approach [Electronic resource]/ Jennifer Mustapha// Routledge: Taylor & Francis Group. – Critical Studies on Security. – Vol 1, 2013. – No. 1. – Published online 27 February 2015. – P. 64-82. – Access mode: <http://dx.doi.org/10.1080/21624887.2013.790193> (last access: 10.02.17).

9. Onuf N. Rule and Rules in International Relations [Electronic resource]/ Nicholas Onuf// Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights University of Helsinki. – Helsinki, 24 April 2014. – 23 p. – Access mode: http://www.helsinki.fi/eci/Events/Nicholas%20Onuf_Rule%20and%20Rules%20%204-2-14.pdf (last access: 10.02.17).

Вібла А.І.

*бакалавр політології, студентка магістратури
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС-АНАЛІЗ ЯК НАПРЯМОК ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Політичний дискурс на сучасному етапі політичного розвитку перетворився з важливого на визначальний інструмент політичної влади та панування. За допомогою політичного дискурсу та відповідних дискурсивних практик влада нав'язує суспільству певну картину світу, формує соціальні стереотипи, впливає на громадську думку.

До основних напрямків дослідження політичного дискурсу, які сформувались протягом XX століття та знайшли своє продовження у XXI столітті, відносять критичний дискурс-аналіз та постмодерністський дискурс-аналіз. І якщо наприкінці 90-х років XX століття у теоретичних дискусіях панував постмодерністський дискурс-аналіз, то на сучасному етапі відбувається їх синтез. При цьому, критичний дискурс-аналіз завжди був спрямований не лише на дослідження політичного дискурсу, а й на його